

Т.С. Пічугіна, д-р екон. наук, проф. (ХДУХТ, Харків)
А.Г. Слюніна, магістрант (ХДУХТ, Харків)

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ СОЦІАЛЬНОГО СТАНУ ТРУДОВОГО КОЛЕКТИВУ ПІДПРИЄМСТВА

Постановка проблеми. Специфіка дослідження соціальних проблем трудового колективу в умовах ринку вимагає використання спеціальних методів оцінки соціальних явищ в процесі колективної (виробничої) діяльності.

Метою дослідження є виокремлення спеціальних методів дослідження соціального стану трудового колективу підприємства.

Виклад основного матеріалу дослідження. Аналіз праць науковців в сфері соціально-трудових відносин показав, що найбільш розповсюдженими є наступні методи одержання, обробки та аналізу соціально-економічної та соціально-психологічної інформації про процеси у сфері трудової діяльності колективу підприємства:

– спостереження, метою якого в управлінні є з'ясування професійно значущі особливостей різних соціальних процесів шляхом вивчення та порівняння зовнішніх проявів колективної діяльності людей;

– анкетне опитування – систематизований збір інформації за допомогою анкети, що містить питання, відповіді на які фіксуються респондентом письмово. Цей метод є найпоширенішим в сучасній практиці управління трудовим колективом на підприємстві;

– інтерв'ю – метод одержання інформації шляхом безпосереднього спілкування респондента та опитуємого (інтерв'юера) у вільній формі чи за стандартними питаннями. За широтою використання та цінністю інформації, яка отримується даний метод є найголовнішим, тому використовується: для уточнення соціальних проблем і формулювання гіпотез; в якості додаткового методу збору інформації поряд із спостереженням та анкетуванням; в контрольних дослідженнях для уточнення і перевірки інформаційного масиву. Головна відмінність між анкетуванням та інтерв'ю полягає у формі контакту дослідника і респондента. Для отримання одного і того ж обсягу інформації при використанні метода інтерв'ю дослідник повинен витратити більше часу і засобів, ніж при анкетуванні, тобто необхідно урахувати, який метод дасть при менших витратах часу і засобів найбільш повну і вірогідну інформацію;

– експертне опитування – різновид опитування, де респондентами є експерти – спеціалісти у даній галузі діяльності. За

допомогою експертного опитування можна найбільш обґрунтовано виявити суттєві сторони соціальних проблем, уточнити цілі, задачі, гіпотези дослідження, перевірити достовірність одержаної інформації, підтвердити обґрунтованість висновків;

– експеримент – один з найбільш складних методів збору інформації. Під експериментом розуміють отримання інформації про соціальний об'єкт під впливом на нього заданих і контролюємих факторів, виявлення на підставі цього змін у стані об'єкту, причинно-наслідкових зв'язків;

– тестування – випробування членів колективу з метою виявлення наявності і ступеня виразності певних рис, здібностей і навичок, мотивів і психологічних якостей, необхідних для спільної виробничої діяльності. Необхідність тестування пояснюється наступними моментами: по-перше, людина часто не може дати про себе ту інформацію, яка від неї вимагається; по-друге, людина не завжди бажає давати про себе правдиву інформацію; по-третє, у людини можуть бути особливі причини дати про себе неправдиву інформацію. Головна особливість тестової методики – багатократний контроль інформації відносно риси або характеристики, що досліджується. По суті тест – це велика серія випробувань. Найважче в роботі з тестами те, що оцінки по процедурах завжди відносні;

– аналіз документів – метод, який використовується в процесі будь-якого дослідження. Вирішення дослідницької задачі потребує визначення того, які документи потрібно вивчити, щоб дані про об'єкт були вірогідними. Призначення аналізу документів – знайти необхідну інформацію, оцінити її надійність, достовірність, значимість для цілей дослідження, перевести інформацію на „мову” дослідження, зафіксувати її у вигляді певних ознак (категорій аналізу), спробувати знайти спосіб квантифікації (кількісного вимірювання) цих ознак, дати з її допомогою характеристику явищ і процесів, які досліджуються.

Висновки. Оцінка соціальних процесів нерідко породжує потребу у залученні тих або інших економічних і психологічних фактів, які дають змогу підтвердити (чи спростувати) передбачувані закономірності, тенденції існування та розвитку досліджуваного явища. Соціальні факти зафіксовані у документах, у різних явищах спільного трудового (виробничого) життя, у працях наукових попередників тощо. Однак, коли необхідних даних недостатньо (вони мають прихований характер чи автор неспроможний їх одержати із доступних йому джерел інформації), виникає необхідність у проведенні дослідження соціальних процесів з метою одержання інформації у потрібному вигляді і обсязі.